

Excm. Sr. Xavier Trias, alcalde de Barcelona, Hble. Sr. Boi Ruiz, conseller de Salut de la Generalitat (a qui vull agrair, molt especialment, la seva presència avui), Il·lma. Sra. Maite Fandos, tinent d'alcalde, Il·lmes. i Il·lms. Sres. i Srs. regidors, secretària general del Departament de Salut, Dra. Iniesta, delegada de Salut de l'Ajuntament i vicepresidenta del Parc de Salut Mar, consellera Geli, Sr. Rafael Argullol, catedràtic d'estètica de la Universitat Pompeu Fabra que, com a usuari de l'Hospital del Mar, ens n'ha fet una magnífica glossa, companys del Consell Rector, gerent, directius, estimats metges, infermeres, personal de l'Hospital, amigues i amics, gràcies. Avui som aquí per expressar el nostre agraïment.

Alcalde, que el Plenari del Consell Municipal hagi acordat per unanimitat atorgar la Medalla d'Or al Mèrit Cívic a l'Hospital del Mar suposa per nosaltres un reconeixement extraordinari a totes les persones que han fet possible, des de fa 100 anys, que l'hospital hagi fet servei a la ciutat i ens estimula a continuar amb entusiasme la nostra tasca d'assistència, docència i recerca. Gràcies de veritat a tot el Consistori i molt especialment a l'alcalde Trias, al Dr. Trias, per aquest guardó.

Barcelona, des de la seva creació fa dos mil·lennis, va ser una ciutat castigada per les epidèmies, des de la mortífera pesta negra al segle XIV, fins als brots epidèmics dels segles XIX i XX. Qui va ser elegit alcalde de la ciutat durant l'anomenat Trienni Liberal, **Antoni Miquel de Rivas** fou víctima, ell mateix, del brot epidèmic de febre groga de 1821. Un monument al cementiri del Poblenou recorda la seva memòria i la dels prop de nou mil barcelonins morts, que van ser majoritàriament enterrats allà.

L'Hospital del Mar, l'hospital d'infecciosos, va néixer l'any 1914, estretament vinculat a l'Ajuntament de Barcelona, vinculació que no volem perdre. I la seva història, paral·lela a la de la ciutat, ha estat i és una història de servei a Barcelona i al país, prestada per una entitat amb una idiosincràsia peculiar i dotada d'una forta personalitat.

Segur que aquests últims anys no han estat els més fàcils de la història de l'hospital. Tampoc, ni de bon tros, els més difícils. A l'Hospital del Mar, sempre li ha tocat fer un sobreesforç. Sempre hem hagut d'aportar un plus. I si no fos perquè els professionals "suen de veritat la samarreta cada dia i senten els colors", no seriem a la Divisió d'Honor dels hospitals del país. Això fa que la Institució sigui estimada pels seus usuaris, –barcelonins la majoria, encara que no tots– sobretot dels districtes de Ciutat Vella i de Sant Martí i del barri de la Barceloneta, amb els quals ens sentim estretament lligats i hi estem arrelats.

Dir que som "locals i globals" és poc original, però és real. Som com un hospital comarcal d'una part entranyable de la ciutat, alhora que som un centre d'alta tecnologia, universitari, amb una producció científica i de recerca de primera línia mundial. Tot plegat, gràcies a la qualitat, la tenacitat i la convicció dels professionals de l'Hospital.

L'any 1914 una devastadora epidèmia de tifus va posar fi a la vida de 2.000 barcelonins dels 600.000 que aleshores tenia la ciutat i va provocar que l'Ajuntament, davant la platja de la Barceloneta, on avui es troba l'Hospital, separat de la ciutat per les vies del

tren, decidís aprofitar unes instal·lacions de l'Exposició Universal de 1888 per atendre els afectats de l'epidèmia. Cada dia hi havia 500 casos nous i 80 morts.

La idea era que la instal·lació fos provisional, però els metges, a la vista de la situació epidemiològica, van fer veure a l'alcalde **Boladeres i Romà** que l'improvisat centre sanitari no es podia tancar. D'aquesta manera, l'Ajuntament de Barcelona, va declarar com a permanents les instal·lacions provisionals i així va néixer al lloc conegut com "Sección Marítima del Parque" l'Hospital Municipal d'Infecciosos.

No deu ser casualitat que aquell mateix any 1914, el mateix Ajuntament creés els Serveis Funeraris Municipals.

L'Hospital del Mar va néixer doncs en una societat atemorida per una epidèmia mortal, al costat del mar al qual la ciutat donava l'esquena, en un lloc cap al qual no mirava ningú, resultat de la interacció metges/Ajuntament. Una relació que ha marcat la història fins als nostres dies, en els quals l'actual alcalde, el Dr. Trias –i tot el consistori–, malgrat no ser-ne ja l'Administració competent, amb l'aprovació recent d'una inversió de 30 milions d'euros, heu evitat que l'Hospital veiés seriosament compromès el seu futur i, com sabeu, us estem molt agraïts.

Avui l'Hospital és al rovell de l'ou de la ciutat, davant d'una platja urbana accessible amb transport públic, en un entorn de qualitat que atrau visitants d'arreu de la ciutat i d'arreu, del món. Però fa cent anys la situació era completament diferent. Aquest indret de la ciutat estava ocupat per fàbriques contaminants, per nuclis de barraques infrahumanes on les persones amb menys recursos malvivien i per la brutícia que s'hi abocava procedent de la resta de la ciutat.

I aquest fet, que jo definiria com "... **malgrat ser necessaris sempre ens hem de reivindicar**," és al nostre ADN des que vam néixer: érem vitals per a la salut pública barcelonina, però ningú no ens volia tenir ubicats al costat de casa!! Aquesta lluita, **primer per ser** i després, i sempre fins avui, **per ser el que hem de ser**, ha esdevingut gairebé la nostra divisa.

Ja durant els anys 20, la cerca d'un nou emplaçament va topat amb el rebuig social i l'oposició dels diferents barris de la ciutat als quals se'n proposava la ubicació. Tots, des dels més benestants fins als més humils. Des dels veïns i empresaris de Can Tunis, fins als d'Horta.

Fins i tot el mateix Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet s'oposà a la construcció d'aquest equipament en uns terrenys oferts per un veí del poble amb la declaració següent: "... **nos opondremos con todos los medios legales a que dicho hospital se instale en este término municipal, por estimarlo atentatorio a los intereses del vecindario y peligroso para la salubridad del mismo**".

Així es va decidir mantenir-lo a l'emplaçament actual i, coincidint amb l'Exposició Universal de 1929, es va construir el primer recinte de pavellons amb capacitat per a uns 400 pacients.

L'estigma d'hospital d'infecciosos –“d'incurables” es va arribar a anomenar– no el feia un lloc atractiu, ni per als professionals ni per a molts ciutadans. Només els metges i les infermeres més vocacionals i les monges hi volien venir.

Per això dic que cent anys després aquella empremta és encara ben present en els nostres professionals. Amb el poc temps que fa que tinc l'honor de poder col·laborar amb l'Hospital del Mar, he pogut entendre el que va significar el que a la casa es coneix com “*la baixada des de l'Hospital de l'Esperança*” i l'aprofitament de l'empenta olímpica per no perdre posició entre els hospitals de primera línia. Sempre lluitant!!! I això, gràcies a moltes persones determinants en la història recent de l'hospital, però gràcies sobretot a aquests professionals que saben que han de “suar la samarreta” més que els altres.

Més recentment, amb motiu del nomenament de l'Hospital com a hospital olímpic, Vázquez Montalbán reflecteix bé en un escrit aquest estigma històric del Mar. Diu: “... *Al d'Infecciosos, al que felicito por su ascenso a la condición de Hospital Olímpico, lo asocio con la prohibición para ver a compañeros de colegio, de barrio o de algunos familiares que habían caído entre las fauces de cualquier epidemia. Sabía que estaban allí, pero no nos permitían acercarnos, porque eran tiempos de toda clase de contagios, y cuando no era el piojo verde era el bacilo de Koch o el bichito de la meningitis o el de la poliomiélitis el que estaba predispuesto a jugártela...*”

La Guerra Civil, que tant va afectar la ciutat, va ser un període molt convuls per a l'hospital. Res no tornaria a ser com abans, ni al país, ni a la ciutat, ni a l'Hospital. Les monges van ser expulsades i empresonades. El director aleshores de l'Hospital, el Dr. Josep Maria Grau Blanc, va ser forçat com la resta de metges a la sindicació obligatòria a la CNT. Els metges significats políticament a favor dels partits de dretes patien la repressió de les patrulles de control revolucionari. Les infermeres i els infermers van ser mobilitzats per anar al front de guerra.

Un dels nombrosos i mortífers bombardeigs de l'aviació de Franco sobre la ciutat es va concentrar especialment a la Barceloneta, obligant –pocs dies abans del Nadal de l'any 1937– a traslladar l'Hospital a l'Hotel La Florida. I no retornaria al seu emplaçament al costat del mar fins al juny del 1939, un cop acabada la guerra. Aleshores va venir la “depuració política”, començant per l'esmentat Dr. Grau.

Dels 100 anys d'història de l'Hospital, només durant 40 anys hi ha hagut règims polítics plenament democràtics: els 8 anys de la Segona República –dels quals només 5 en pau i 3 en guerra– i els últims 35 anys de democràcia.

Durant la dictadura franquista, sota la direcció del Dr. Luís Trias de Bes, es va viure un període marcat novament per les malalties infeccioses que afectaven uns ciutadans llastats, com la ciutat, per les penúries d'una dura postguerra.

En aquest context, tot i les restriccions de l'època franquista, i atents com sempre a les necessitats de la població, l'Hospital impulsà millores que aviat es traduïren en innovacions mèdiques de l'època, i va esdevenir pioner en el tractament de malalties com la poliomielitis que tants nens i nenes van patir i que va fer que fos el primer hospital de Barcelona que disposés d'un pulmó d'acer per al tractament de les paràlisis respiratòries conseqüència d'aquesta malaltia.

La incorporació als anys cinquanta de serveis com els de cirurgia o la inauguració, pel Dr. Alexander Fleming, del Pavelló de Medicina Tropical, primer antecedent de l'IMIM, l'Institut d'Investigació Mèdica de l'Hospital del Mar, no són altra cosa que iniciatives per complementar la lluita contra la patologia infecciosa que assolava la ciutat.

Però a finals dels anys setanta –moment en el qual s'inaugura l'edifici actual de deu plantes i s'estrena la primera Unitat de Cures Intensives de Catalunya– i a principis dels anys vuitanta, noves epidèmies van colpejar un bon nombre de famílies de Barcelona: l'heroïna i la sida. I novament la ciutat va poder tornar a comptar amb l'Hospital del Mar, on s'inaugurà la primera unitat de deshabitació i toxicomanies de l'Estat espanyol per fer-hi front.

Un altre fet molt rellevant per a la ciutat i per a l'Hospital és l'estrena el 1978 del servei d'urgències, que va suposar que el centre ja no tanqués mai més a cap hora, cap dia de l'any.

Amb el pas dels anys, Barcelona, l'Ajuntament i l'Hospital del Mar van seguir evolucionant estretament vinculats.

Com a Barcelona, a l'Hospital del Mar hi ha un abans i un després dels Jocs Olímpics. Barcelona es gira cap al mar; l'Hospital, també. I de la mateixa manera que l'any 1929, amb motiu de la construcció de l'estructura de pavellons, l'eix viari del Baluard de la Ciutadella es va convertir en el passadís central de l'hospital, el 1992 una important remodelació arquitectònica de la ciutat i del centre, mereixedora d'un premi FAD, canvià amb el mateix pinzell la façana de Barcelona i la façana de l'Hospital. Una oportunitat històrica per iniciar un procés de modernització profunda del centre, que revertiria en una millora de la xarxa assistencial de Barcelona i de Catalunya.

Aquest repàs de la història de l'Hospital davant l'alcalde Trias, em trasllada, inevitablement, trenta anys enrere quan, sent conseller de Sanitat, va impulsar el Model Sanitari Català, una característica del qual era la col·laboració entre la Generalitat i el món local. Els ajuntaments, abans que la Generalitat no fos restablerta, van tenir un paper determinant per a la sanitat catalana. I el de Barcelona, molt determinant, no

solament amb iniciatives com la de l'Hospital del Mar. Podríem esmentar la de l'aportació dels higienistes municipals ja al segle XIX, i tantes altres.

Crida l'atenció la presència d'alcaldes i regidors metges i fa pensar que aquesta sensibilitat té dues direccions: no solament l'Ajuntament ha estat atent als problemes de salut, sinó que molts professionals sanitaris han vist en la gestió de la ciutat un dels components essencials de la millora de la salut dels ciutadans.

Tres han estat els polítics amb formació de metge que han exercit l'alcaldia de Barcelona en el darrer segle: el Dr. **Jaume Aiguader**, entre el 1931 i el 1934; el Dr. **Joan Clos**, entre el 1997 i el 2006 i actualment el Dr. **Xavier Trias**, des del 2011. Durant els seus mandats, les polítiques socials han esta una prioritat municipal, més enllà de les seves estrictes competències, com ho demostra l'esmentada inversió actual de l'Ajuntament a l'Hospital del Mar.

El Dr. Jacint Reventós va escriure que "*...la política sanitària de l'Ajuntament de Barcelona ha estat, un reflex fidel de la política nacional catalana que sempre s'hi ha portat a terme. Des de la promulgació dels Decrets de Nova Planta podem dir que l'Ajuntament s'ha atorgat competències més enllà d'aquelles a què l'obligaven les successives Lleis de Règim Local, cosa que mostrava una clara vocació d'actuar com ho hagués fet un estat genuïnament català. [...]*".

Un altre bon exemple d'això va ser en el seu moment la creació de l'Institut Municipal d'Assistència Sanitària (l'IMAS). Mentre el conseller de Sanitat Xavier Trias impulsava la introducció d'elements empresarials en la gestió sanitària, l'Ajuntament de Barcelona, amb la creació de l'IMAS, en el qual es va integrar, entre altres, l'Hospital del Mar, feia el mateix. Ho va fer de la mà d'una persona de la qual vaig aprendre i a la qual vaig admirar molt: en Josep Marull. Tasca que va continuar el més recentment desaparegut Josep Fité, entre altres.

La història provoca grans coincidències i la del conseller Trias amb el llavors regidor de l'Àrea de Sanitat Joan Clos primer i Xavier Casas i Pepe Cuervo després, van donar com a resultat un model de col·laboració altament beneficiós per a la sanitat catalana, entre la Generalitat i el món local, ben representat pel Consorci Hospitalari de Catalunya.

Parlant de coincidències, abans d'acabar, m'haureu de permetre una referència més personal. No cal dir que sóc aquí, perquè l'atzar de la vida al qual em referia (que en aquest cas obeeix a una decisió del conseller Boi Ruiz) ha volgut que dediqui uns anys a la presidència del Parc de Salut Mar de Barcelona. La vida té aquestes coses: et col·loca en situacions que mai no hauries imaginat.

Aquest mateix atzar ha fet, però, que l'alcalde de Barcelona que presideix aquest acte i que ens lliura el guardó sigui en Xavier Trias, una persona que estimo molt, un amic amb el qual vaig tenir la sort de poder treballar durant molts anys i amb el qual hem viscut moltes coses junts. Però mai no m'hauria imaginat compartir aquest acte amb ell.

No em confonc, tinc molt clar el meu paper de mer encarregat de rebre, en representació de molts que hi són i de molts que ens han deixat –l’últim dels quals el Dr. José Luis Echarte, a qui vam enterrar ahir mateix–, rebre dic, un guardó de reconeixement institucional al treball de tots durant un segle.

Però no puc negar que rebre’l de mans de l’alcalde Trias, en la mesura que ha estat una persona determinant en la meva vida, m’emociona i fa que el record d’aquest moment tan solemne i transcendent quedi encara més emotivament gravat en la meva memòria personal.

Acabo. Estimat alcalde, benvolguts tots, evito gaires mencions més a persones concretes, ja que la llista seria inacabable i m’exposaria a omissions imperdonables. Però he d’esmentar, al Dr. Ludvik Drobnic, degà dels metges de l’Hospital, que avui ens honora amb la seva presència i que, com qui va ser un dels meus mestres durant la carrera, el Dr. Amadeo Foz, tant han fet pel prestigi històric de l’Hospital del Mar en la lluita contra les malalties infeccioses. Avui mateix, ha començat la 44a edició del curs d’antibioticoteràpia, que porta el nom del Dr. Drobnic i que, per cert, té lloc a l’auditori Josep Marull de l’Hospital.

En nom doncs de totes les persones que durant 100 anys han fet possible que avui siguem aquí, t’agraeixo Alcalde, tant a tu com al consistori que presideixes, i com a representant dels teus antecessors que tant ens van ajudar, tot el que heu fet per nosaltres, simbolitzat avui en aquesta Medalla d’Or i et demano que l’Ajuntament de Barcelona continuï estretament unit a l’Hospital del Mar.

Malauradament, l’IMAS ja és història. Però us necessitem. I tot i que pugui resultar sobrer per obvi, sabeu que podeu comptar amb nosaltres. La ciutat, Sant Martí, Ciutat Vella, la Barceloneta, amb l’Ajuntament al costat, estaran ben atesos. Gràcies de veritat, en nom de tots. Moltes gràcies.

2 de febrer de 2015